

Også D.s sammenfattende vurdering af de marxistiske tankers betydning for Bull og Koht må i hovedsagen anses for rigtig. Nærmest den »rene marxisme« står Bull, og når han går herudover er det nærmest i naturvidenskabelig retning (teorien om klimaændringernes rolle i historien). Den stærke psykologiske interesse, som findes hos både Bull og Koht, kan heller ikke direkte afledes af marxistisk tankegang, omend den ikke nødvendigvis må komme i modstrid med en sådan. Men Koht reagerede dog udfra sin psykologiske interesse mod udtrykket »materialistisk historieskrivning« (jvf. *Historikar*, s. 160 f).

Et større problem er i denne henseende forholdet mellem nationaltanke og klassekamp hos Koht: »... kvar gong ... nye klasser slo seg fram i samfunnsarbeide, vart heile nasjonen vidare og rikare. Framgangen for demokratie var i røynda det same som sterkare og sterkare nasjonal samling« (*Historikar*, s. 153). Koht regner selv dette for kongstanken i sin historieskrivning og mener, at den »voks opp or ein djup trong i meg sjølv til å finne ei sameining mellom den nasjonale brennhugen som levde i meg, og samhugen min med både bonde- og arbeidar-reising« (ibid.). Først ved denne syntese blev det muligt for Koht at forsone sig helt med tanken om klassekampen. Men det er tvivlsomt, om disse begreber lader sig forene. Den marxistiske klassekamp er i sit væsen ikke blot uden national tilknytning, men antinational. Kun klassen har her betydning. Den klassekamp, Koht opererer med, er ikke den marxistiske, men Kohts egen.

D. har set dette problem, omend han tøver med at drage konklusionen: »Det synes å være god grunn til å anta at de *nasjonale* idéer til syvende og sist representerer en høyere verdi for Koht enn de *sosialistiske* idealer. Den tilsynelatende syntese som Koht rent tankemessig har istandbrakt mellom disse ulikeartede idéer, vil da i realiteten bety en underordning av de rent »sosiale« verdier under de nasjonale« (s. 89). Dette burde være sagt sterkere, for det er en meget betydningsfuld iagttagelse. Koht nævner selv (*Historikar*, s. 149) under omtalen af en diskussion i New York om klassekampen, hvorledes den opfattelse blev tilbage hos ham, at de, der fremhævede klassekampen, havde den stærkeste logik, men de andre noblere følelser. Han ønskede at samarbejde begge tænke måder og gjorde det for så vidt. Men det var de noble følelser, der sejrede.

Svend Ellehoj.

Det svenske udgiverselskab *Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia* vedtog for et par

år siden at udgive et *Historiskt Magasin* med kildepublikationer, for ringe af omfang til at udgøre særlige bind. Af dette Magasin, der stort set altså svarer til vort »Danske Magazin«, er nu 1. bd. trykt (1953) med 5 bidrag fra 17. og begyndelsen af 18. årh. Det 1. af disse skyldes Ingel Wadén og består af kansler Christian Friis' breve fra årene 1611-12 til enkedronning Sophie (og dronning Anna Cathrine) vedrørende Kalmarkrigen. Brevene er tidligere benyttede af Wadén selv i hans disputats fra 1936: *Berättande källor till Calmarkrigets historia*. De læses med interesse, selv om man måske gør sig sine tanker om det bekostelige ved at trykke de omstændelige høflighedsformularer og indgående forespørgsler til adressatens velgående. Brevene er bogstavret givne, men nøjagtigheden kunde stundom være bedre. En kuriøs fejlkæsnings har brevet 28. maj 1611, hvor der står, at fjenden holder igen med skydningen, »das man seinen mangel an krautt und lott satsam sijnne«. Der står spüre.

Af de andre bidrag kan nævnes den af Gösta Bodman udgivne memorial fra den fransk-svenske arkitekt *Jean de la Vallée* fra 1666 om »Hantverkshus«, et forslag stærkt præget af tidens merkantilistiske anskuelse. Jean de la Vallée var fra midten af 1660'erne medlem af det svenske Generalkommercekollegium. Endvidere de af den norskfødte engelske universitetslærer Ragnhild Hatton udgivne breve fra kaptajn *James Jefferyes* til den engelske regering fra årene 1707-1709; Jefferyes fulgte som den engelske regerings udsending i disse år med den svenske hær på det felttog, der endte ved Poltava. Publikationen af disse breve, der findes i Public Record Office i London, er forsynet med udførlig kommentar, og den slutter sig til de tidligere af Ernst Carlson i selskabets *Historiska Handlingar*, XVI, 2. (1897) udgivne breve fra Jefferyes fra årene 1711-15 under hans ophold hos Karl XII i Bender og Stralsund. Brevene fra 1707-1709 giver interessante bidrag til oplysning om stemningen ved hæren og om de strabadser, den måtte udstå. Derimod stod Jefferyes kongen og hans nærmeste omgivelser for fjernt til, at man kan vente i brevene at finde vigtigere meddelelser om disse. Men udgiveren skuffes næppe i sit håb om, at de vil udgøre et nyttigt bidrag til de mange journaler og breve, der allerede er trykte omhandlende kampagnen 1707-1709, — »and yet too few for the needs of the historian«.

Holger Hjelholt.

De i 1950 udgivne *Arkivvetenskapliga Studier* (se H. T. 11. rk. III, 490) har landsarkivaren i Uppsala Sten Engström sammen